

ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ISSN 2306-6814

9 772306 681405

Науково-практичний журнал

№ 9 травень 2024

Головний редактор:

Ємельянов В.М.,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки
і техніки України

Заступники головного редактора:

Антонова Л.В.,
кандидат економічних наук, доктор наук
з державного управління, професор
Нора Г.А.,
доктор економічних наук, професор

Відповідальні секретарі:

Штиршов О.М., кандидат наук з
державного управління, доцент
Тимофеев С.П., кандидат наук з
державного управління, доцент
Кучеренко Г.Б.

Члени редакційної колегії:

Abbas Mardani, Ph.D. in Philosophy Management (USA)
Бартош Гордецки, доктор політичних наук, професор факультету журналістики й політичних наук Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща)
Беглиця В. П., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор
Гармідер А. Д., доктор економічних наук, доцент
Гнат'єва Т. М., кандидат економічних наук, доцент
Гришова І. Ю., доктор економічних наук
Дацій О. І., доктор економічних наук
Денисенко М. П., доктор економічних наук, професор
Козловський С. В., доктор економічних наук, професор
Кравчук А. О., кандидат економічних наук, доцент
Кушнір С. О., кандидат економічних наук, професор
Лазарева О. В., доктор економічних наук, професор
Ніколюк О. В., доктор економічних наук, професор
Плеханов Д. О., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор
Резнікова Н. В., доктор економічних наук, професор
Сазонець І. А., доктор економічних наук, професор
Сазонець О. М., доктор економічних наук, професор
Сорока С. В., доктор наук з державного управління, професор
Стоян О. Ю., кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, доцент
Тарасова Т. О., доктор економічних наук, професор
Чвортко Л. А., кандидат економічних наук, доцент
Яременко Л. М., к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Ярошевська О. В., доктор економічних наук, професор

ІНВЕСТИЦІЇ:

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

№ 9 травень 2024 р.

Журнал засновано у січні 2002 року.
Виходить 2 рази на місяць

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з питань

ЕКОНОМІКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Категорія «Б»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

- Index Copernicus (IC);
- SIS;
- Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 23727-13567ПП від 17.12.2018 року
ISSN 2306-6814

Передплатний індекс: 23892

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 458-10-73
(050) 382-06-63

E-mail: economy_2008@ukr.net
www.nayka.com.ua
www.investplan.com.ua

Засновники:

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
ТОВ "ДКС Центр"
Видавець:
ТОВ "ДКС Центр"*

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Рекомендовано до друку Вченою Радою 07.05.24 р.
Підписано до друку 07.05.24 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 31.5.

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 0705/2.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

© ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД, 2024

ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

№ 9 травень 2024 р.

У НОМЕРІ:

Економічна наука

Хвесик М. А., Левковська Л. В., Мандзик В. М.

Інструменти інституційного забезпечення стійкості резилієнтного природокористування в Україні 5
Устік Т. В.

Формування регіональних стратегій на основі концепції маркетингу міста: реалії та перспективи 10
Шамборовський Г. О.

Проблеми та перспективи розвитку транскордонної співпраці України та ЄС 15
Сафонов Ю. М., Коротун О. П.

Інноваційні технології в медицині на стадії цифрової трансформації економіки 20
Федірець О. В., Багорка М. О., Юрченко Н. І.

Активізація маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою 26
Мармуль Л. О., Перчук О. В., Яценко І. М.

Методичні особливості обліку та адміністрування податку на доходи фізичних осіб 33
Башинська І. О., Волощук П. С., Лях Р. М.

Інтегровані стратегії управління кваліфікованими кадрами для сталого розвитку: синергія, розумна достатність та інноваційні практики в смартизації бізнесу та проектному менеджменті 39
Шеремет О. О., Шульган О. А.

Сутність та складові стратегічного потенціалу підприємства 45
Панченко В. Г., Пінчук Ю. В.

Декаплінг як нова форма реалізації міжнародної економічної політики США і КНР 51
Резнікова Н. В., Гарасенко Л. О.

Міжнародна економічна політика США і КНР як фактор геополітичної фрагментації світової економіки 59
Дергалюк М. О., Макалюк І. В., Позрєбняк А. Ю.

Роль бізнес-планування у стратегічному розвитку підприємства: аспекти фінансового менеджменту та інвестування ... 69
Лєзіна А. В.

Роль розвитку інновацій в процесах забезпечення економічної безпеки підприємства 75
Миронов О. Г.

Регулювання віртуальних активів в Україні: поточний стан та перспективи 80
Петченко М. В., Баган Н. В., Кузьменко С. В.

Безпекові засади ефективного управління ресурсами інноваційно активних підприємств в системі активізації маркетингової та зовнішньоекономічної діяльності 87
Максименко Д. В., Гайдаржи А. І., Хома С. В.

Цифрові моделі менеджменту, маркетингу та управлінського обліку підприємств в умовах воєнного стану 93
Тибінка Г. І., Строщий Я. Б., Суборов А. О.

Способи оптимізації використання часу 98
Глуценко І. А.

Вплив blockchain на фінансовий сектор: перспективи та виклики майбутнього 102
Євенков О. Є.

Моделювання механізму забезпечення продуктивності праці в системі трудоворесурсної безпеки національної економіки ... 108
Іваницький М. В.

Нормативно-правове забезпечення залучення та реалізації інвестицій в енергетичний сектор України 115
Морозов Р. Д.

Оцінка ефективності управління підприємством у контексті реалізації стратегії інвестиційної політики 125
Державне управління

Комаха А. Г.
Зміцнення зовнішньополітичної стійкості України: безпекові аспекти інформаційної сфери 136
Вівсянник О. М.

Управління охороною здоров'я на основі соціальних напрямів діяльності держави 141
Іноземцева О. Б.

Зарубіжний досвід кадрової політики у сфері цивільного захисту 146
Хребтій І. В.

Мотивація кандидатів на зайняття посад державної служби до побудови кар'єри 158
Шалько М. Н.

Вплив держави на реалізацію прав вагітних жінок на медичну допомогу відповідно до клінічних протоколів 163
Горстка О. В.

Центри соціального партнерства як елемент організаційної структури публічно-приватної співпраці на місцевому рівні 167
Замошнікова Ю. Р.

Проблемні питання розвитку академічної мобільності в Україні 172
Малишівський Т. В.

Ключові тенденції залучення капітальних інвестицій в економіку України 177
Сабій Ю. С.

Державна молодіжна політика як структурний елемент соціальної безпеки 184

INVESTYTSIYA: PRAKTYKA TA DOSVID

№ 9 / 2024

CONTENTS:

Economy

Khvesyuk M., Levkovska L., Mandzyk V.

INSTITUTIONAL TOOLS FOR ENSURING THE SUSTAINABILITY OF RESILIENT NATURE MANAGEMENT IN UKRAINE 5
Ustik T.

FORMATION OF REGIONAL STRATEGIES BASED ON THE CONCEPT OF CITY MARKETING: REALITIES AND PROSPECTS 10
Shamborovskyi G.

CHALLENGES AND PROSPECTS OF THE CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE AND THE EU 15
Safonov Y., Korotun O.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN MEDICINE AT THE STAGE OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY 20
Fedirets O., Bahorka M., Yurchenko N.

ACTIVATION OF THE MARKETING POTENTIAL OF INNOVATIVELY ORIENTED ENTERPRISES
IN THE SYSTEM OF ADAPTIVE MANAGEMENT OF THE AGRI-FOOD SECTOR 26

Marmul L., Perchuk O., Yatsenko I.
METHODODOLOGICAL FEATURES OF ACCOUNTING AND ADMINISTRATION OF PERSONAL INCOME TAX 33

Bashynska I., Voloshchuk P., Liakh R.
INTEGRATED STRATEGIES FOR MANAGING SKILLED PERSONNEL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: SYNERGY,
PRUDENT SUFFICIENCY, AND INNOVATIVE PRACTICES IN BUSINESS SMARTIZATION AND PROJECT MANAGEMENT 39

Sheremet O., Shulgan O.
THE ESSENCE AND COMPONENTS OF THE ENTERPRISE'S STRATEGIC POTENTIAL 45

Panchenko V., Pinchuk Y.
DECOUPLING AND DERISKING IN THE INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY OF THE US AND CHINA 51

Reznikova N., Tarasenko L.
INTERNATIONAL ECONOMIC POLICY OF THE USA AND CHINA AS A FACTOR OF GEOPOLITICAL FRAGMENTATION
OF THE GLOBAL ECONOMY 59

Derhaliuk M., Makaliuk I., Pohrebniak A.
THE ROLE OF BUSINESS PLANNING IN THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF AN ENTERPRISE: ASPEKTS OF FINANSIAL
MANAGEMENT AND INVESTMENT 69

Liezina A.
THE ROLE OF INNOVATION DEVELOPMENT IN THE PROCESSES OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE 75

Myronov O.
REGULATION OF VIRTUAL ASSETS IN UKRAINE: CURRENT STATE AND PROSPECTS 80

Petchenko M., Bahan N., Kuzmenko S.
SAFETY PRINCIPLES OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF RESOURCES OF INNOVATIVELY ACTIVE ENTERPRISES
IN THE SYSTEM OF ACTIVATION OF MARKETING AND FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY 87

Maksymenko D., Haidarzhly A., Khoma S.
DIGITAL MODELS OF ENTERPRISE MANAGEMENT, MARKETING, AND MANAGERIAL ACCOUNTING
IN CONDITIONS OF MILITARY STATE 93

Tybinka H., Strozky Ya., Suvorov A.
METHODS OF OPTIMIZING THE USE OF TIME 98

Hlushchenko I.
THE IMPACT OF BLOCKCHAIN ON THE FINANCIAL SECTOR: PROSPECTS AND FUTURE CHALLENGES 102

Yevenkov O.
MODELING OF THE MECHANISM OF ENSURING LABOR PRODUCTIVITY IN THE LABOR SECURITY SYSTEM
OF THE NATIONAL ECONOMY 108

Ivanytskyi M.
REGULATORY FRAMEWORK FOR ATTRACTING AND IMPLEMENTING INVESTMENTS TO THE ENERGY SECTOR OF UKRAINE ... 115

Morozov R.
ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF ENTERPRISE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION
OF THE INVESTMENT POLICY STRATEGY 125

Public administration

Komaha L.
STRENGTHENING FOREIGN POLICY STABILITY OF UKRAINE: SECURITY ASPECTS OF THE INFORMATION SPHERE 136

Vivsyannyk O.
MANAGEMENT OF HEALTH CARE ON THE BASIS OF SOCIAL DIRECTIONS OF STATE ACTIVITIES 141

Inozemtseva O.
FOREIGN EXPERIENCE OF PERSONNEL POLICY IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION 146

Khrebtiiy I.
MOTIVATION OF CANDIDATES FOR CIVIL SERVICE POSITIONS TO BUILD A CAREER 158

Shalko M.
THE INFLUENCE OF THE STATE ON THE IMPLEMENTATION OF THE RIGHTS OF PREGNANT WOMEN
TO MEDICAL ASSISTANCE ACCORDING TO CLINICAL PROTOCOLS 163

Gorstka O.
SOCIAL PARTNERSHIP CENTERS AS AN ELEMENT OF THE ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF PUBLIC-PRIVATE
COOPERATION AT THE LOCAL LEVEL 167

Zamoshnykova Yu.
PROBLEMATIC ISSUES OF ACADEMIC MOBILITY DEVELOPMENT IN UKRAINE 172

Malyshivskyi T.
KEY TRENDS IN THE ATTRACTION OF CAPITAL INVESTMENTS IN THE ECONOMY OF UKRAINE 177

Sabii Yu.
STATE YOUTH POLICY AS A STRUCTURAL ELEMENT OF SOCIAL SECURITY 184

О. В. Федірець,

*д. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9710-4644>*

М. О. Багорка,

*д. е. н., професор, завідувачка кафедри маркетингу,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м Дніпро, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8500-0362>*

Н. І. Юрченко,

*к. е. н., доцент кафедри маркетингу,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м Дніпро, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3156-6790>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.9.26

АКТИВІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ СФЕРОЮ

O. Fedirets,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of I. Markina Department of Management, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine

M. Bahorka,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department

of Marketing, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

N. Yurchenko,

PhD in Economics, Associated professor of Marketing department,

Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

ACTIVATION OF THE MARKETING POTENTIAL OF INNOVATIVELY ORIENTED ENTERPRISES IN THE SYSTEM OF ADAPTIVE MANAGEMENT OF THE AGRI-FOOD SECTOR

В статті розглянуто активізацію маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою. Управління адаптивним розвитком агропродовольчої сфери можна вважати відносно самостійним комплексом чітких заходів спрямованих на планування, організацію, регулювання та контроль стратегічних змін. При посиленні рівня конкуренції, та за умов постійного пошуку оптимальної ринкової позиції, управління розвитком суб'єкту господарювання потребує розробки та впровадження ефективних управлінських рішень стратегічного характеру, які мають забезпечити прогресивні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єкту господарювання; характеризуються достатнім рівнем гнучкості стосовно постійних змін умов функціонування, та спроможні забезпечити швидку адаптацію до активізації маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих

підприємств, зокрема агропродовольчої сфери. Таким чином, окреслюючи перспективи розвитку агропродовольчої сфери України, треба орієнтуватися на його конкурентні переваги на ринках продовольства, адже відомо, що світовий попит на аграрну продукцію буде зростати. Передусім доцільною буде пропозиція підвищення ефективності державної підтримки аграрного сектору економіки з метою формування сприятливих умов для реалізації потенціалу його зростання, зміцнення матеріально-технічної бази, а також здобуття конкурентних переваг на світових ринках. Для виконання вищезазначеної місії є потреба у здійсненні адаптивної фінансової політики, спрямованої на державне фінансування та стимулювання сільськогосподарських товаровиробників. При цьому, обов'язково необхідно мати на увазі, що у сучасному глобалізованому світі ефективно реалізувати свої об'єктивні переваги аграрного виробництва Україна зможе тільки дотримуючись єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства завдяки активізації маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою.

The article examines the activation of the marketing potential of innovatively oriented enterprises in the system of adaptive management of the agro-food sector. Management of the adaptive development of the agro-food sector can be considered a relatively independent complex of clear measures aimed at planning, organization, regulation and control of strategic changes. When the level of competition increases, and under the conditions of a constant search for an optimal market position, management of the development of a business entity requires the development and implementation of effective management decisions of a strategic nature, which should ensure progressive changes in the external and internal environment of the business entity; are characterized by a sufficient level of flexibility in relation to constant changes in operating conditions, and are able to ensure quick adaptation to the activation of the marketing potential of innovatively oriented enterprises, in particular in the agri-food sector. Thus, outlining the prospects for the development of the agri-food sector of Ukraine, it is necessary to focus on its competitive advantages in the food markets, because it is known that the world demand for agricultural products will grow. First of all, it would be advisable to propose increasing the effectiveness of state support for the agricultural sector of the economy in order to create favorable conditions for realizing its growth potential, strengthening the material and technical base, as well as gaining competitive advantages on world markets. To fulfill the above-mentioned mission, there is a need to implement an adaptive financial policy aimed at state financing and stimulation of agricultural producers. At the same time, it is absolutely necessary to keep in mind that in the modern globalized world, Ukraine will be able to effectively realize its objective advantages of agricultural production only by adhering to the unity of economic, social and ecological interests of society thanks to the activation of the marketing potential of innovatively oriented enterprises in the system of adaptive management of the agri-food sector.

Ключові слова: адаптивне управління, маркетинговий потенціал, інноваційно орієнтовані підприємства, агропродовольча сфера, система, активізація потенціалу.

Key words: adaptive management, marketing potential, innovation-oriented enterprises, agro-food sector, system, activation of potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Управління адаптивним розвитком агропродовольчої сфери можна вважати відносно самостійним комплексом чітких заходів спрямованих на планування, організацію, регулювання та контроль стратегічних змін. При посиленні рівня конкуренції, та за умов постійного пошуку оптимальної ринкової позиції, управління роз-

витком суб'єкту господарювання потребує розробки та впровадження ефективних управлінських рішень стратегічного характеру, які мають забезпечити прогресивні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єкту господарювання; характеризуються достатнім рівнем гнучкості стосовно постійних змін умов функціонування, та спроможні забезпечити швидку адаптацію до активізації маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств, зокрема агропродовольчої сфери.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

При виборі суб'єктом господарювання напрямку адаптивного розвитку потрібно врахувати настрої персоналу, рівень його готовність та бажання брати участь у реалізації виробничих, технологічних і організаційних змін, та здатність менеджменту забезпечити подолання локального опору змінам. Важливою умовою ефективного розвитку виступає формування привабливого іміджу як товару, так й інноваційно орієнтованого підприємства, як складової іміджу регіону, де діє, чи планує діяти суб'єкт господарювання.

Практика організації сільськогосподарського виробництва у високорозвинених європейських країнах показує, що ключовим елементом успішної діяльності в агропродовольчій сфері є не форма власності, а рівень організації підприємницької діяльності. Це компанія, яка забезпечує належне та ефективно ведення сільського господарства та управління земельними фондами, благоустрій та охорону. Це не невелике фермерське господарство, але професійне сільськогосподарське підприємство організоване для належного вирішення питань продовольчої безпеки, охорони земель та охорони країни [8]. Дані процеси потребують активізації маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) — дослідити активізацію маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Забезпечення принципів розвитку сільського господарства в сучасних умовах вимагає посилення без-

посередньої участі у процесах національної влади та місцевого самоврядування. За тих обставин, коли різні сільськогосподарські інвестори вкрай нерівні, а дрібні та середні фермери особливо вразливі, коли справа стосується фінансових можливостей, доступу до ринку, кредитних ресурсів та технологій, регулююча роль держави стає надзвичайно важливою. Він повинен сформувати міцну систему відповідального землеволодіння та землекористування. У той же час державні підприємства повинні відігравати особливо важливу роль, а державні підприємства повинні спочатку забезпечити належне вирішення соціальних проблем у сільській місцевості, зокрема розробити стратегічний план, виходячи з рівня розвитку (рис. 1).

Під час розробки додаткової стратегії інновацій та інвестицій підприємств слід приділяти найбільшу увагу дотриманню вимог обраної стратегії, а також виробничим, організаційним та фінансовим можливостям. Завершальним етапом методу цілей планування має бути формування плану на основі дерева цілей. На наступному рівні стратегії ці процедури можна вказати у формі підпрограм, таких як залучення інвестицій, розвиток систем професійного розвитку, модернізація та розширення виробництва.

Для формування інноваційної та інвестиційної стратегії інноваційно орієнтованих підприємств агропродовольчої сфери Рекомендується використовувати програмно-орієнтований підхід, оскільки компанія розробила програму розвитку для досягнення конкретних цілей. Управлінські завдання вимагають кількісної оцінки цілей та визначення термінів їх досягнення. В якості критерію оцінки досягнення цілей технологічних змін та корпоративної діяльності ви можете обрати збільшення частки експорту продукції з новими якісними характеристиками.

Визначення стратегічне напрямку розвитку регіону з урахуванням перспективи соціально-економічного, технічного та інноваційного напрямків в довгостроковому відрізку, враховуючи сукупність унікальних особливостей це основа для соціально-економічного розвитку агропродовольчої сфери. Нові напрямки політика розвитку мають базуватися на дотриманні наступних принципів:

субсидіарність — дія окремих підходів, включаючи регіональну політики, запрограмована та реалізована на мінімальних рівнях;

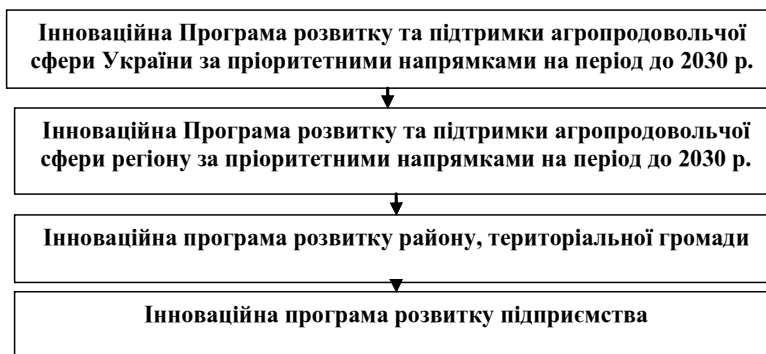

Рис. 1. Рівні розробки стратегічної інноваційної програми адаптивного розвитку для агропродовольчої сфери

Рис. 2. Ознаки соціально-економічного розвитку в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою

адаптивні інвестиції — побудова розвинутої економіки, яка повинна максимізувати ефективне використання ресурсів, при зменшенні виникнення відходів. Співпраця та координація мають відбуватися у напрямку в планування розвитку території, реалізації житлова та транспортна політика, посилення охорони природи, земельних, водних ресурсів та якості повітря;

комплексний територіальний підхід — передбачає, що об'єктом в рамках регіональної політики є територія, якій притаманний специфічний набір соціальних, територіальних, екологічних та економічних особливостей. Узгодження заходів із особливостями певних територій, для більш точної відповідності потребам розвитку даної території;

партнерство та співробітництво — побудова відносин партнерства та взаємодії, які орієнтуються на взаємодію публічних інституцій, влади та громадян щодо розвитку. Використовуються для встановлення міцних відносин на основі довіри, вертикально між національними, регіональними та територіальними установами, горизонтально — між місцевими органами влади та різними зацікавленими сторонами, включаючи приватний та громадський сектори;

розвиток мереж — підтримка заходів, що направлені на розбудову територіальних громад, перш за все мають забезпечувати тісне співробітництво між міськими та сільськими територіями;

територіальна та секторальна концентрація — зона втручання не охоплює весь регіон. Секторальна концентрація полягає у концентрації ресурсів та діяльності на обмеженому переліку галузей та секторів, які є пріоритетними з точки зору розвитку регіону. Підтримка тих галузей та секторів, які завдяки своєму потенціалу дозволяють виявити конкурентні пере-

ваги регіону і є рушійною силою економічного розвитку;

прийняття рішень базуючись на доказах — заплановані заходи будуються за результатами отриманого досвіду, отриманих даних, їх аналізу та оцінки, отриманих висновків, та рекомендацій, для того щоб забезпечити впровадження та підтримку високих стандартів при реалізації регіональної політики;

просторове планування — забезпечення відповідності планування та реалізації програм та проектів регіонального розвитку Генеральній схемі планування території України.

Наведена вище стратегія та принципи реалізуються в межах так званої класичної тріади адаптивного розвитку. Як зазначалося вище, науковці мають різні погляди щодо змісту її складових. Наприклад, А. І. Бурда, відзначає економічну складову адаптивного розвитку, яка орієнтується на збільшення обсягів виробництва продукції та послуг при забезпеченні оптимального використання ресурсів, які є обмеженими [1, с. 6]. В свою чергу І.П. Васильчук зазначає, що економічна складова адаптивного розвитку має забезпечувати поступовий стійкий ріст частки ринку та обсягів реалізації продукції, що повинно забезпечити покращення фінансових результатів, при зниженні витрат та мінімізації шкідливих наслідків для навколишнього середовища. Фінансовий результат в свою чергу має бути досягнутий при скороченні негативних наслідків для навколишнього середовища від діяльності інноваційно орієнтованого підприємства, включаючи людство як частину природи [2, с. 41].

Сутність соціальної складової А.І. Бурда вбачає в покращенні умов життя населення, забезпеченні стабільності соціальних і культурних складових, у межах функціонування інноваційно орієнтованого підприєм-

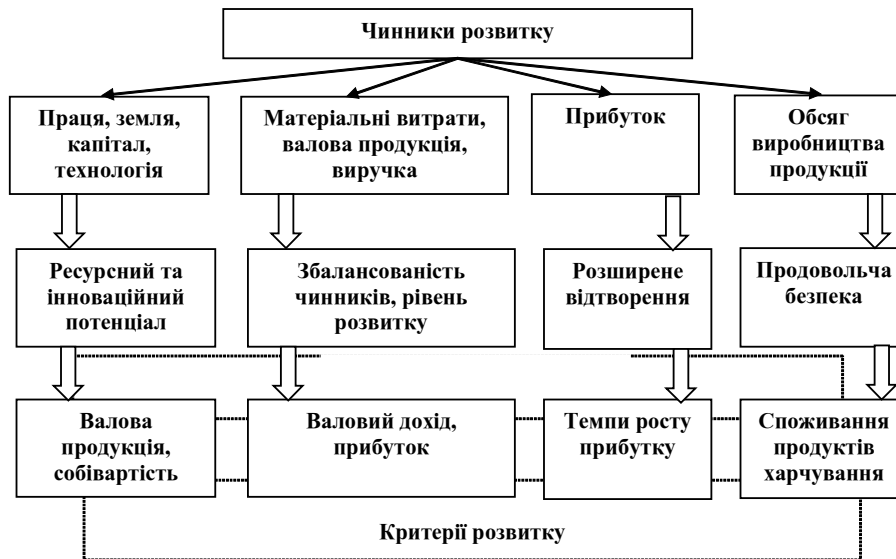

Рис. 3. Зміст складових адаптивного розвитку аграрного виробництва

ства, при реалізації високих стандартів корпоративної соціальної відповідальності. Дані елементи сприяють зростанню ринкової вартості підприємства, при забезпеченні зниження операційних витрат та підвищення продуктивності праці [1, с. 6]. І.П. Васильчук дотримується думки, що соціальна складова зазначеної концепції спирається на заходи, які забезпечують розвиток людського капіталу інноваційно орієнтованого підприємства, підтримують його продуктивний потенціал при реалізації можливостей професійного розвитку та забезпечення задоволення соціокультурних інтересів [2, с. 42].

Слід відмітити, що взаємодія економічних і соціальних елементів, дозволяють вирішувати нові задачі спрямовані на формування справедливого розподілу доходів та вигод для всіх зацікавлених осіб. За таких умов взаємодія соціальних і екологічних чинників забезпечує формування ще однієї складової виробництва — соціального капіталу, який слід трактувати ширше, ніж людський капітал, завдяки поєднанню і соціальних інтересів стейкхолдерів першого кола та суспільства [2, с. 41]. О.Ф. Новікова, зазначає що у в сучасних умовах в триаді саме соціальний чинник виходить на передові ролі та стає основоположним [6, с. 24].

Також А.І. Бурда наголошує на тому, що екологічна безпека набуває більшої ваги, і завдяки технічним інноваціям та технологічному переоснащенням, забезпечує зменшення рівня забрудненості навколишнього середовища [1, с. 34]. Аналіз екологічної складової соціально-економічного розвитку агропродовольчої сфери має передбачати економічну ефективність. На наш погляд, необхідність організації управління на засадах адаптивного розвитку агропродовольчої сфери ілюструють його ознаки (рис. 2).

Дана модель наочно демонструє тісний взаємозв'язок агропродовольчої сфери з зовнішнім середовищем. Елементи внутрішнього середовища тісно взаємопов'язані, але первинною, на наш погляд, враховуючи принципову обмеженість у забезпеченні фінансовими ресурсами, особливо за умови кризи, виступає економічна підсистема, адже досягнення збалансова-

ності розвитку соціальної та екологічної підсистем неможливе без гармонізації економічної підсистеми інноваційно орієнтованого підприємства. Крім того, розвиток соціальної та екологічної підсистем має відбуватись з врахуванням необхідності забезпечення економічної безпеки інноваційно орієнтованого підприємства. Отже, економічна підсистема має прямий вплив на соціальну та екологічну підсистему, адже саме в її межах здійснюється генерування, накопичення і розподіл чистого прибутку, який може спрямовуватись на реалізацію відповідних заходів щодо розвитку інших підсистем.

Соціальна підсистема має опосередкований вплив на економічну підсистему, який обґрунтовується тим, що якість людського капіталу інноваційно орієнтованого підприємства, яка виражається в компетентності та вмотивованості персоналу, з плином часу стає одним з факторів внутрішнього середовища, що зумовлює зростання економічної результативності підприємства. Соціальна підсистема опосередковано впливає на екологічну таким чином, що поява екологічної свідомості у керівництва і працівників сприяє активізації впровадження заходів, які спрямовані на охорону природи. Прямий вплив полягає в тому, що застосування ресурсозберігаючих технологій дає можливість скоротити витрати. Екологічний стан агропродовольчої сфери та оточуючого середовища визначає умови праці. Чинники зовнішнього середовища мають вплив на функціонування аграрного підприємства як відкритої системи, спрямованість і сила якого є змінними в часі, в той же час інноваційно орієнтоване підприємство змінює зовнішнє середовище, адже досягнення ним адаптивного розвитку може поступово зумовлювати адаптивний розвиток систем вищого рівня. Аналіз наукової літератури [2; 3; 5; 7] показує наявність наступних проблем в напрямку практичної реалізації підходів до адаптивного розвитку:

фінансовою неспроможністю суб'єктів господарювання України заважає реалізації концепції адаптивного розвитку в західноєвропейському та північноамериканському форматах, що створює перешкоди у реалі-

зації стратегічних проектів в соціальній та екологічній сферах;

слабкий рівень інформаційної підтримки процесів адаптивного розвитку з боку держави, неурядових організацій, громадських об'єднань;

у вітчизняних інноваційно орієнтованих підприємствах на відміну від іноземних, відсутні корпоративні стандарти, чітко визначені критерії реалізації концепції адаптивного розвитку, принципи, достатньо слабким є фондовий індекс, розроблений на засадах триєдиної концепції адаптивного розвитку, не розповсюджена відповідна не фінансова звітність;

публікації про впровадження передових практик адаптивного розвитку в українських інноваційно орієнтованих підприємствах майже не зустрічаються публікації з проблематики адаптивного розвитку.

Методологічним підходом до обґрунтування економічного механізму забезпечення адаптивного розвитку сільськогосподарського виробництва вважаємо встановлення зв'язків між такими категоріями як ресурсний та інноваційний потенціал, розширене відтворення, прибуток, продовольча безпека (рис. 3).

Узагальнення теоретичних засад категорії адаптивного розвитку стосовно сільськогосподарського виробництва свідчить про існування численних її тлумачень і змісту. Виділяють виробничу, економічну, фінансову, екологічну та інші складові адаптивного розвитку. На нашу думку, необхідно розглядати не окрему вузьку спрямованість категорії, а її вплив на розвиток та результати виробництва. Існують різні думки відносно критеріїв, показників і факторів, що визначають адаптивність розвитку. До них відносять: прибуток, накопичення, рівень рентабельності, точку беззбитковості, показники оцінки фінансового стану та ін. На нашу думку, вони можуть мати місце в оцінці адаптивності розвитку інноваційно орієнтованого підприємства будь-якої галузі, але неповною мірою відображають специфіку саме сільського господарства.

В той же час, адаптивність сільськогосподарського виробництва характеризується наступними ознаками: ґрунтово-кліматичні, біологічні, екологічні чинники; технологію виробництва; організацію сільських територій; ментальність сільського населення. Слід зазначити, що ключовими стримуючими чинниками адаптивного розвитку виступають зменшення родючості, погіршення стану ґрунтів, наявність цінкових диспропорцій в агропромисловому виробництві, високий рівень фінансової заборгованості сільськогосподарських товаровиробників, низький рівень розвитку інноваційних процесів.

Перехід до розширеного відтворення є ознакою ефективною діяльності підприємства як первинної ланки господарської системи. Адаптивність аграрного виробництва залежить, насамперед, від цілеспрямованої та комплексної взаємодії складових економічного механізму. Отже, адаптивний розвиток сільськогосподарського виробництва — це здатність господарюючого суб'єкта динамічно підтримувати пропорції в організації діяльності, орієнтованої на інноваційний розвиток; підвищувати соціальну та економічну ефективність; постійно нарощувати темпи розвитку, здійснюючи розширене відтворення, метою якого є забезпечення населен-

ня якісними продуктами харчування, продовольчої безпеки держави без завдання шкоди навколишньому середовищу.

У ринкових умовах основними факторами впливу на адаптивний розвиток сільськогосподарського виробництва є витрати, ціна, прибуток товаровиробників. Неврегульованість відносин на агропродовольчому ринку, випередження темпів росту продовольчої інфляції відносно загального рівня інфляції зумовлюють зниження реальних ресурсів населення. При цьому ціни реалізації сільськогосподарських товаровиробників значно нижче роздрібних цін на аграрну продукцію і продовольство [4]. У зв'язку із цим, потрібно забезпечити стабільність кон'юнктури аграрної продукції, яку можна досягти за рахунок формування ринкових запасів, які дозволять у періоди росту попиту на аграрну продукцію здійснити реалізацію за реальними цінами. На нашу думку, особливо важливими стають державні інструменти регулювання, що реалізуються через товарно-закупівельні інтервенції, і спрямовані на формування стабільних цін та умов адаптивного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Сучасний економічний розвиток характеризується заостренням проблем забезпечення адаптивного, збалансованого та взаємообумовленого функціонування всіх сфер життєдіяльності національних систем. Агропродовольчу сферу вирізняє той факт, що вона є біоекономічною системою через наявність у ній сільського господарства. Саме тому принципи екологічності, адаптивного розвитку є для неї пріоритетними. Адаптивний економічний розвиток системи будь-якого рівня ієрархії та функціональної спрямованості означає її здатність зберегти стабільне збалансоване зростання. Збалансованість формується як результат взаємодії елементів системи, так і через вплив цілого на свої надсистеми (макро — та мегарівнів), а також екологічною і соціальною підсистемами, що взаємодіють із нею [9, с. 38].

Серед ключових суспільно-політичних та науково методологічних основ формування агропродовольчої сфери академік В. В. Юрчишиним зазначає, що однією із заповорок відроджувального успіху є орієнтація на чіткі, стратегічні, концептуальні засадах, а з іншого — синхронізація таких процесів на всіх рівнях — державному, регіональних та безпосередньо виробничому. Поряд з державною достатньо відповідальною повинна бути роль регіональних рівнів управління [10, с. 64].

Адаптація господарської діяльності в сільському господарстві до європейських та світових умов, а також підвищення ефективності розвитку аграрного сектору економіки задля забезпечення населення якісними, безпечними, доступними продовольчими продуктами, розширення експортного потенціалу країни вимагають реалізації завдань аграрної політики за наступними пріоритетними напрямками:

забезпечення передбачуваності регуляторної політики держави та удосконалення земельних відносин;

удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки шляхом розроблення та затвердження стратегічних програмних документів за пріоритетними напрямками розвитку;

державна підтримка дрібних товаровиробників;
створення у сільській місцевості економічних стимулів для неаграрних видів економічної діяльності, якими могли б скористатися бідні верстви населення;
радикальне зміцнення соціальної інфраструктури на селі;
забезпечення прозорості процесу розподілу фінансової підтримки, рівноправна участь усіх товаровиробників в її отриманні;
надання гарантій під банківські кредити чи прями інвестиції;
підвищення якості освіти в сільських районах;
відродження та інтенсивний розвиток соціальної сфери села;
впровадження цифрових технологій.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, окреслюючи перспективи розвитку агропродовольчої сфери України, треба орієнтуватися на його конкурентні переваги на ринках продовольства, адже відомо, що світовий попит на аграрну продукцію буде зростати. Передусім доцільною буде пропозиція підвищення ефективності державної підтримки аграрного сектору економіки з метою формування сприятливих умов для реалізації потенціалу його зростання, зміцнення матеріально-технічної бази, а також здобуття конкурентних переваг на світових ринках. Для виконання вищезазначеної місії є потреба у здійсненні адаптивної фінансової політики, спрямованої на державне фінансування та стимулювання сільськогосподарських товаровиробників. При цьому, обов'язково необхідно мати на увазі, що у сучасному глобалізованому світі ефективно реалізувати свої об'єктивні переваги аграрного виробництва Україна зможе тільки дотримуючись єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства завдяки активізації маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою.

Література:

- Бурда А.І. Оцінювання потенціалу сталого розвитку промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. Наук: спец. 08.00.04. Київ, 2008. 18 с.
- Васильчак С.В., Дубина М.П. Роль аграрного сектору економіки у зміцненні продовольчої безпеки України. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2018. С. 111—129.
- Глинська А.Є. Особливості сталого розвитку систем в залежності від їх масштабності. Вісник ХНУ. 2006. № 4. Т. 3. С. 159—161.
- Карпінський Б.А., Божко С.М. Сталий розвиток економіки: узагальнена модель. Львів: Логос, 2005. 255 с.
- Пашкова Н. С. Підприємства малого бізнесу в забезпеченні сталого розвитку. Економічні інновації. 2014. Вип. 57. С. 297—304.
- Новікова О.Ф. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія. Донецьк: НАН України, Інститут економіки промисловості, 2012. 534 с.
- Сталинська О.В., Коверга С.В., Гайдатов О.В. Обґрунтування необхідності управління промисловими підприємствами на основі принципів сталого розвитку. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2011. № 4. С. 114—119.
- Федірець О.В. Розвиток агропродовольчої сфери як соціально-економічної системи: теорія, методологія, практика. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 — економіка та управління національним господарством. Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, 2021. 448 с.
- Шубравська О. Зовнішньоекономічний фактор стійкого розвитку національної агросфери. Економіка України. 2005. № 1. С. 36—42.
- Юрчишин В.В. До проблем майбутнього вітчизняного села і селянства. Вісник аграрної науки. 2007. № 3. С. 61—64.

References:

- Burda, A.I. (2012), "Assessment of the potential of sustainable development of industrial enterprises", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Kyiv, Ukraine.
 - Vasylchak, S.V. and Dubina, M.P. (2018), Aktual'ni problemy zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky v Ukraini [Actual problems of ensuring economic security in Ukraine], Liha-Pres, Lviv, Ukraine.
 - Glynska, A.E. (2006), "Features of sustainable development of systems depending on their scale", KHNU Bulletin, vol. 4.3, pp. 159—161.
 - Karpinskyi, B.A. and Bozhko S.M. (2005), Stallyy rozvytok ekonomiky: uzahal'na model' [Sustainable economic development: a generalized model], Logos, Lviv, Ukraine.
 - Pashkova, N. S. (2014), "Small business enterprises in ensuring sustainable development", Economic innovations, vol. 57, pp. 297—304.
 - Novikova, O.F. (2012), Stallyy rozvytok promyslovoho rehionu: sotsial'ni aspekty [Sustainable development of the industrial region: social aspects], NAS of Ukraine, Institute of Industrial Economics, Donetsk, Ukraine.
 - Stalinska, O.V., Koverga, S.V. and Haydatov, O.V. (2011), "Justification of the need to manage industrial enterprises based on the principles of sustainable development", Economic Bulletin of the National Mining University, vol. 4, pp. 114—119.
 - Fedirets, O.V. (2021), "Development of the agro-food sector as a socio-economic system: theory, methodology, practice", Abstract of Doctor dissertation, Economy, Poltava, Ukraine.
 - Shubravska, O. (2005), "External economic factor of sustainable development of the national agricultural sphere", Ukraine economy, vol. 1, pp. 36—42.
 - Yurchyshyn, V.V. (2007), "To the problems of the future of the domestic village and peasantry", Herald of Agrarian Science, vol. 3, pp. 61—64.
- Стаття надійшла до редакції 13.04.2024 р.*